

Miljøstyrelsens manglende kontrol med spildevand får hård kritik fra rigsrevisorer

Af Michael Lund mlun@berlingske.dk

Mens debatten om den døde danske havbund raser, uddeler Rigsrevisionen hård kritik af Miljøstyrelsens kontrol med udledningen af spildevand. Netop spildevand medvirker til iltsvind. Ifølge eksperter og Miljøstyrelsen ændrer kritikken dog ikke på, at landbruget er den største synder.

En ny og opsigtsvækkende rapport fra statens vagthund, Rigsrevisionen, borer sig dybt ned i et af de mest betændte sår i debatten om udbredelsen af iltsvind i de danske farvande.

Beretningen fra Rigsrevisionen drejer sig om Miljøstyrelsens kontrol med udledningen af spildevand fra blandt andet særligt forurenende virksomheder samt de renseanlæg, der renser vandet fra vores toiletbesøg og opvaskemaskiner, før det sendes ud i naturen.

Ifølge Rigsrevisionen er styrelsens kontrol

hullet og utilstrækkelig, og problemerne betyder, at de danske myndigheder grundlæggende ikke har styr på, hvor meget forurenede spildevand der udledes til havet, og hvor det kommer fra.

Myndighederne »mangler overblik over, hvem der udleder spildevand, og hvor meget spildevand der udledes«. Konsekvensen er, at »vandmiljøet, jorden og grundvandet kan være belastet unødigt«, skriver Rigsrevisionen og lister derefter en lang række kritikpunkter op – dem vender vi tilbage til senere.

Beretningen kommer kort efter, at Berlingske kunne præsentere resultatet af et års fotografier og videooptagelser af den danske havbund.

Tydelige tegn på iltsvind

Billederne viser ifølge eksperter tydelige tegn på iltsvind i en lang række danske farvande, og ifølge forskningen er det hovedsagelig udledningen af næringsstoffer som kvælstof og fosfor fra landbrugets gødning, der er årsagen: Stofferne giver næring til alt for mange alger,

der suger ilt ud af vandet, når de dør og rådner.

I den årelange debat om iltsvind har landbrugets modargument ofte lydt, at renseanlæggenes udledning af spildevand, der indeholder både kvælstof og fosfor, også spiller en betydelig rolle.

Især ældre renseanlæg renser ikke altid vandet fra vores byer og virksomheder ordentligt, før det udledes til naturen, og gamle kloaksystemer lækker spildevand ud i åer og vandløb.

Dertil kommer, at renseanlæggene udleder urensede spildevand direkte i naturen, når der er meget kraftige regnskyl – et fænomen, der kaldes overløb.

Ifølge Flemming Gertz, der er chefkonsulent i landbrugets forskningsorganisation SeGES, viser beretningen fra Rigsrevisionen, »at der har været et rædselsfuldt rod på området i årevis«.

Det er blandt andet styrelsens ansvar at sikre, at udledere af spildevand overholder reglerne og sørger for at indberette udledninger af forurenende vand korrekt.

»På nogle områder har der nærmest været lovløse tilstande. Det er mærkeligt at se, at det her har kunnet ske i årevis, når man samtidig ser, hvor reguleret landbruget har været,« siger han.

»Det her understøtter, at der kan være et meget stort mørketal for spildevand. Vi ved ganske enkelt ikke, om alt bliver indberettet, og om det er de rette tal, der indberettes,« siger Flemming Gertz.

Ændrer ikke det store billede

Ifølge professor i marin økologi Jacob Carstensen fra Aarhus Universitet kan der meget vel ligge et mørketal for især de spildevandsudledninger, der skyldes kraftige regnskyl, og som ikke indberettes korrekt til Miljøstyrelsen.

Mørketallet vil dog ifølge ham ikke være af en størrelse, så det vil skubbe til størrelsesforholdet mellem landbrugets og spildevandets bidrag til iltsvind:

»Det ændrer ikke meget i det store billede. Spildevand bidrager totalt set med et sted mellem fem og ti procent af den samlede udledning af kvælstof, og selv med et forholdsvis stort mørketal taler vi om nogle meget marginale ændringer, der ikke rykker noget i forhold til landbrugets udledning af kvælstof, som stadig er langt den største faktor,« siger han.

Flemming Gertz fra Seges har samme vurdering:

»I forhold til udbredelsen af iltsvind i vores farvande er det her næppe noget, der vil rykke ved det helt store billede. Jeg tror ikke, at det vil ændre afgørende på opgørelserne af,

Næringsstoffer findes blandt andet i spildevand fra landets renseanlæg. Ved kraftige regnskyl ledes vandet direkte ud i naturen. Foto: Mathias Svold

hvor mange næringsstoffer der udledes til havet.«

»Men udledningen af spildevand og overløb fra renseanlæg kan jo sagtens være noget, der er med til at skabe iltsvind lokalt. Og så er der en lang række andre problemer forbundet med det, blandt andet med udledningen af en lang række miljøfremmede stoffer og colibakterier, som år efter år fører til badeforbud mange steder,« siger Flemming Gertz.

Rigsrevisionens beretning udkom i mandags og fastslår blandt andet, at Miljøstyrelsens kontrol med eksempelvis de kommunalt ejede renseanlæg såvel som store forurenende virksomheder halter gevaldigt. Et par nedslagspunkter:

- Miljøstyrelsen har ikke overblik over diverse tilladelser på området. I 2022 manglede Miljøstyrelsen ni procent af tilladelserne til renseanlæg, 82 procent af tilladelserne til overløb og 87 procent af tilladelserne til regnvandsudløb.
- Rigsrevisionen har fundet fejl i kommunernes indberetninger for overløb og regnvandsudløb, som Miljøstyrelsen ikke selv har fundet. I 361 tilfælde er der indberettet, at mængden af spildevand er nul, selv om andre data viser, at der faktisk er udledt spildevand.
- I 11 ud af de 12 konkrete tilsynssager, Rigsrevisionen undersøgte i dybden, har en virksomhed eller et renseanlæg brudt reglerne. Samlet blev der fundet 98 lovbrud i de 11 sager i perioden 2016-2022. De hyppigste overtrædelser er for højt niveau af forurenende stoffer som kvælstof og manglende egenkontrol.
- Miljøstyrelsen erkender ifølge Rigsrevisionen, at det reelt er umuligt for styrelsen at føre tilsyn med langt de fleste overløb, fordi kommunerne blandt andet ikke indberetter alle tilladelser.
- Miljøstyrelsen har for 11 ud af 77 særligt forurenende virksomheder ikke overholdt lovens krav til, hvor ofte der skal føres tilsyn.
- Endelig kritiserer Rigsrevisionen, at Miljøstyrelsen slet ikke reagerer hårdt nok på lovbrud: Styrelsen giver næsten udelukkende henstillinger og indskærpelser, selv om den kunne give påbud eller politianmelde.

Kommunerne er medskyldige

Miljøstyrelsen erkender i et skriftligt svar til Berlingske, at kontrollen har haltet. Styrelsen er således »enig med Rigsrevisionen i, at et bedre overblik over udledningstilladelserne til forsyningernes renseanlæg og overløb vil styrke styrelsens tilsyn«, og styrelsen medgiver også, at »der igennem længere tid har været et efterslæb med at få alle tilladelser indberettet«.

Men samtidig sender styrelsen en del af skylden videre til kommunerne:

»Det er kommunerne, der som tilladelsesmyndighed er forpligtet til at føre register over de meddelte udledningstilladelser,« skriver styrelsen og påpeger, at det desuden er kommunernes ansvar at give tilladelser til spildevandsselskabernes renseanlæg, overløb og regnvandsudløb samt indberette disse tilladelser til Miljøstyrelsen.

»Miljøstyrelsen kan ikke pålægge kommunerne at udstede nye udledningstilladelser, men har over en årrække haft en dialog med kommunerne om at sikre, at der findes de rette tilladelser, og at de er indberettet til Miljø-

Berlingske har blandt andet fotograferet tegn på iltsvind i den nordlige del af Øresund nær Helsingør. Her, på flere meters dybde, ender et rør inde fra byens renseanlæg. Foto: Asger Ladefoged

Dødvande

Berlingskes fotojournalister Mathias Svold og Asger Ladefoged har gennem et år fotograferet udbredelsen af iltsvind i de danske farvande.

Optagelserne er blandt andet foretaget med drone og undervandskamera i en lang række fjorde, bugter og kystnære områder på tværs af årstiderne fra september 2022 til september 2023.

Undervejs har vi fotograferet rensningsanlæg, marker og vandløb, og vi har besøgt de forskere, fiskere og sejlere, der kender og bruger havet.

Resultatet kan ses på www.berlingske.dk.

styrelsen, men må konstatere, at der alligevel fortsat er udfordringer«.

Berlingske har forgæves bedt om en kommentar fra Kommunernes Landsforening, KL.

Mest fra landbruget

Debatten om spildevandets betydning for det elendige danske havmiljø har raset i årevis. Lad os dykke lidt ned i nogle af de tekniske tal om fænomenet fra blandt andet Miljøstyrelsen og Aarhus Universitet.

Især to næringsstoffer er centrale for opblomstringen af de alger, der i sidste ende er den primære årsag til iltsvindet: kvælstof og fosfor. Begge stoffer findes i både landbrugets kunstgødning og gylle og i spildevandet fra vores rensningsanlæg.

Ser man på mængderne, er der dog store forskelle. Lad os først se på kvælstof:

- De senere år har udledningen af kvælstof til de danske kystvande ligget ret stabilt på omkring 57.000 tons årligt. Mindre end en tiendedel kommer fra såkaldte punktkilder, der blandt andet tæller store industrivirksomheder, dambrug og renseanlæg.
- Af punktkilderne står renseanlæggene for cirka halvdelen af bidraget, svarende til omkring fem procent af de samlede udledninger af kvælstof. I 2021 blev mængden af kvælstof udledt fra renseanlæg opgjort til 3.327 ton.
- Til sammenligning anslår Miljøstyrelsen, at landbruget bidrager med 70 procent af kvælstofudledningen, svarende til i gennemsnit knap 40.000 ton om året. Altså omkring 12 gange så meget som renseanlæggene.

Ser man på næringsstoffet fosfor, er det nogle gange langt mindre tal, der er i spil:

- I alt blev der udledt omkring 1.600 ton fosfor i havet i 2021.
- Renseanlæggene udledte alene omkring 300 ton, altså knap 20 procent af den samlede mængde.
- Generelt anslås det også for fosfor, at landbrugets bidrag er større end renseanlæggenes. Landbrug tegner sig ifølge eksperterne således for knap 30 procent af den samlede fosforudledning. Resten kommer blandt andet fra naturen, industrien og spredt bebyggelse såsom små sommerhusområder.

Med andre ord: Spildevand udleder sammenlignet med landbruget ganske små mængder af næringsstoffer, og selv med et eventuelt mørketal, der er mange gange større end de officielle tal, vil landbruget stadig være klart den største udleder samlet set. Hvilket også er Miljøstyrelsens vurdering:

»Rigsrevisionens kritik rokker ikke ved, at kun få procent af udledningen af kvælstof på landsplan kommer fra overløb af spildevand. Landbruget står for cirka 70 procent af kvælstofudledningen til vandmiljøet,« skriver Miljøstyrelsen i en mail til Berlingske.

»Det her understøtter, at der kan være et meget stort mørketal for spildevand. Vi ved ganske enkelt ikke, om alt bliver indberettet, og om det er de rette tal, der indberettes.«

FLEMMING GERTZ,
CHEFKONSULENT, LANDBRUGETS
FORSKNINGSORGANISATION SEGES